

**ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΤΜΗΜΑΤΑ Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ
29.5.2021**

A. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Ἠθικά Νικομάχεια Β1, 1-2, 1103a14 - b2, Β 6.4-8, 1106a26-b7, α, Β 6.10-13·16

Ἔτι ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθείρεται, ὁμοίως δὲ καὶ τέχνη· ἐκ γὰρ τοῦ κιθαρίζειν καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ γίνονται κιθαρισταί. Ἀνάλογον δὲ καὶ οἰκοδόμοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ εὖ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσσονται, ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί. Εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἶχεν, οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ διδάξοντος, ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοί. [...]

Ἐν παντὶ δὴ συνεχεῖ καὶ διαιρετῶ ἔστι λαβεῖν τὸ μὲν πλεῖον τὸ δ' ἔλαττον τὸ δ' ἴσον, καὶ ταῦτα ἢ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἢ πρὸς ἡμᾶς [...]. Λέγω δὲ τοῦ μὲν πράγματος μέσον τὸ ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων, ὅπερ ἐστὶν ἔν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶσιν, πρὸς ἡμᾶς δὲ ὃ μῆτε πλεονάζει μῆτε ἐλλείπει· τοῦτο δ' οὐχ ἔν, οὐδὲ ταύτῳ πᾶσιν. Οἷον εἰ τὰ δέκα πολλὰ τὰ δὲ δύο ὀλίγα, τὰ ἕξ μέσα λαμβάνουσι κατὰ τὸ πρᾶγμα· ἴσω γὰρ ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται· τοῦτο δὲ μέσον ἐστὶ κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν. Τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς οὐχ οὕτω ληπτέον· οὐ γὰρ εἴ τῳ δέκα μναῖ φαγεῖν πολὺ δύο δὲ ὀλίγον, ὁ ἀλείπτῃς ἕξ μναῖ προστάξει· ἔστι γὰρ ἴσως καὶ τοῦτο πολὺ τῷ ληψομένῳ ἢ ὀλίγον· Μίλωνι μὲν γὰρ ὀλίγον, τῷ δὲ ἀρχομένῳ τῶν γυμνασίων πολὺ. Ὅμοίως ἐπὶ δρόμου καὶ πάλης. Οὕτω δὴ πᾶς ἐπιστήμων τὴν ὑπερβολὴν μὲν καὶ τὴν ἔλλειψιν φεύγει, τὸ δὲ μέσον ζητεῖ καὶ τοῦθ' αἰρεῖται, μέσον δὲ οὐ τὸ τοῦ πράγματος ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς. [...]

Οἷον καὶ φοβηθῆναι καὶ θαρρῆσαι καὶ ἐπιθυμῆσαι καὶ ὀργισθῆναι καὶ ἐλεῆσαι καὶ ὄλως ἠσθῆναι καὶ λυπηθῆναι ἔστι καὶ μᾶλλον καὶ ἥττον, καὶ ἀμφοτέρω οὐκ εὖ· τὸ δ' ὅτε δεῖ καὶ ἐφ' οἷς καὶ πρὸς οὓς καὶ οὗ ἕνεκα καὶ ὡς δεῖ, μέσον τε καὶ ἄριστον, ὅπερ ἐστὶ τῆς ἀρετῆς. Ὅμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς πράξεις ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις καὶ τὸ μέσον. Ἡ δ' ἀρετὴ περὶ πάθη καὶ πράξεις ἐστίν, ἐν οἷς ἢ μὲν ὑπερβολὴ ἀμαρτάνεται καὶ ψέγεται καὶ ἡ ἔλλειψις, τὸ δὲ μέσον ἐπαινεῖται καὶ κατορθοῦται· ταῦτα δ' ἄμφω τῆς ἀρετῆς. Μεσότης τις ἄρα ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, στοχαστικὴ γε οὕσα τοῦ μέσου. [...] Ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετικὴ, ἐν μεσότητι οὕσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὠρισμένη λόγῳ καὶ ᾧ ἂν ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν. Μεσότης δὲ δύο κακιῶν, τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ κατ' ἔλλειψιν· καὶ ἔτι τῷ τὰς μὲν ἐλλείπειν τὰς δ' ὑπερβάλλειν τοῦ δέοντος ἔν τε τοῖς πάθεσι καὶ ἐν ταῖς πράξεσι, τὴν δ' ἀρετὴν τὸ μέσον καὶ εὐρίσκειν καὶ αἰρεῖσθαι.

A1. ἐν οἷς ἢ μὲν ὑπερβολὴ ἀμαρτάνεται καὶ ψέγεται καὶ ἡ ἔλλειψις: Σε ποιες λέξεις τοῦ ἀρχαίου κειμένου ἀναφέρεται ὁ υπογραμμισμένος τύπος; (μονάδες 4)

A2. Να γράψετε με δικά σας λόγια τὸν πλήρη ὀρισμὸ τῆς ἠθικῆς ἀρετῆς, σύμφωνα με τὸ κείμενο που σας δόθηκε. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

B1. Σε ποιο σημεῖο τοῦ ἀρχαίου κειμένου περιγράφεται ἡ διαδικασία δόμησης καὶ ἀποδόμησης τῆς ἠθικῆς ἀρετῆς; Να το καταγράψετε καὶ νὰ το σχολιάσετε.

Μονάδες 10

B2. Οἶον... ὅπερ ἐστὶ τῆς ἀρετῆς: Με ποιες γλωσσικές επιλογές επιδιώκει ο Αριστοτέλης να τονίσει τη μεγάλη σημασία που έχει η έμπρακτη εκδήλωση του συναισθήματος που αναπτύσσει ο άνθρωπος στην ψυχή του; Ποιες είναι οι προϋποθέσεις οι οποίες πρέπει να πληρούνται; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας αξιοποιώντας το παραπάνω χωρίο.

Μονάδες 10

B3. Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α' με τα στοιχεία της στήλης Β'. Ένα στοιχείο της στήλης Β' περισσεύει.

ΣΤΗΛΗ Α'	ΣΤΗΛΗ Β'
1. Γέννηση του Αριστοτέλη	Α. 323 π.Χ.
2. Ο Αριστοτέλης φτάνει στην Αθήνα για πρώτη φορά	Β. 335 π.Χ.
3. Εγκαθίσταται ο Αριστοτέλης στη Μακεδονία	Γ. 367 π.Χ.
4. Φτάνει στην Αθήνα η είδηση ότι ο Αλέξανδρος πέθανε	Δ. 322 π.Χ.
5. Έως τότε μένει ο Αριστοτέλης στη Μακεδονία	Ε. 384 π.Χ.
	ΣΤ. 343/2 π.Χ.

Μονάδες 10

B4. α. φοβηθήναι: Να γράψετε το ρήμα από το οποίο παράγεται ο τύπος και να σχηματίσετε τρία ομόρριζα σύνθετα θηλυκά ουσιαστικά με την παραγωγική κατάληξη **-ία** της νέας ελληνικής γλώσσας. (Μονάδες 4)

β. γίνεται, φθειρείται, ζητεί, φεύγει, ἔλλειψις, ψέγεται: Για κάθε τύπο που σας δίνεται να γράψετε μία ομόρριζη λέξη, απλή ή σύνθετη, της νέας ελληνικής γλώσσας. (Μονάδες 6)

Μονάδες 10

B5.

Ο άνθρωπος που θέλει να έχει ψυχική γαλήνη (*εὐθυμία*) δεν πρέπει να κάνει πολλά, ούτε στην ιδιωτική του ούτε στη δημόσια ζωή, ούτε να επιδιώκει πράγματα που ξεπερνούν τις φυσικές του δυνάμεις. Πρέπει να προσέχει ώστε, ακόμα και αν η τύχη βρεθεί στον δρόμο του και του υποδείξει περισσότερα, αυτός να μπορεί με τη φρόνησή του να την αφήσει κατά μέρος και να μην απλώσει το χέρι του σε περισσότερα από όσα του επιτρέπουν οι δυνάμεις του. Γιατί το σωστό φορτίο είναι ασφαλέστερο από το μεγάλο φορτίο.

Γιατί την ψυχική γαλήνη τη φέρνει στους ανθρώπους η συγκρατημένη διασκέδαση και η σύμμετρη ζωή. Η στέρηση και η υπεραφθονία τείνουν να μετατρέπονται στο αντίθετό τους και να προκαλούν στην ψυχή μεγάλες κινήσεις· και οι ψυχές που κινούνται σε μεγάλη έκταση δεν είναι ούτε ευσταθείς ούτε γαλήνιες [...] Να μη δίνει μεγάλη σημασία στα όσα ζηλεύουν ή θαυμάζουν οι πολλοί και να μην τα σκέφτεται συνεχώς. Να κοιτάζει πώς ζουν οι ταλαίπωροι και να συναισθάνεται πόσο υποφέρουν [...] Γι' αυτό ακριβώς δεν πρέπει κανείς να ψάχνει για πράγματα που

είναι μακριά του, αλλά να ικανοποιείται με τα όσα είναι κοντά του, συγκρίνοντας τη ζωή του με τη ζωή εκείνων που βρίσκονται σε χειρότερη θέση.

Δημόκριτος, απόσπ. 3, 191

Οι έννοιες του μέτρου και της λιτότητας κυριαρχούν στην ηθική φιλοσοφία του Δημόκριτου, η οποία υποδεικνύει τον σωστό τρόπο ζωής αλλά και κανόνες συμπεριφοράς. Αξιοποιώντας στοιχεία του αρχαίου κειμένου αλλά και του μεταφρασμένου απόσπασματος που σας δόθηκε να καταγράψετε και να σχολιάσετε δύο ομοιότητες που παρατηρείτε ως προς τις αντιλήψεις των φιλοσόφων αναφορικά με την αξία της μεσότητας στην ανθρώπινη ζωή.

Μονάδες 10

ΣΠΟΥΔΕΙΣ

Γ.ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΙΣΑΙΟΥ, ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΦΙΛΟΚΤΗΜΟΝΟΣ ΚΛΗΡΟΥ,3-7

Ο Φιλοκλήμων επειδή ήταν άτεκνος, υιοθετεί τον Χαιρέστρατο, γιο της αδελφής του. Μετά τον θάνατο του Φιλοκλήμονα, ο ανιψιός του απαιτεί δικαστικά την περιουσία του θείου του, σύμφωνα με τον νόμο. Ο Ανδροκλής, όμως, υποβάλλει ένσταση και καταγγέλλει ως παράνομη τη διεκδίκηση της περιουσίας από τον Χαιρέστρατο.

Φιλοκλήμων γάρ ὁ Κηφισιεὺς φίλος ἦν Χαιρεστράτῳ τουτωί δούς δὲ τὰ ἑαυτοῦ καὶ ὑὸν αὐτὸν ποιησάμενος ἔτελεύτησε. λαχόντος δὲ τοῦ Χαιρεστράτου κατὰ τὸν νόμον τοῦ κλήρου, ἐξὸν ἀμφισβητήσαι Ἀθηναίων τῷ βουλομένῳ καὶ εὐθυδικία εἰσελθόντι εἰς ὑμᾶς, εἰ φαίνοιτο δικαιότερα λέγων, ἔχειν τὸν κλῆρον, διεμαρτύρησεν Ἀνδροκλῆς οὕτως μὴ ἐπίδικον εἶναι τὸν κλῆρον, ἀποστερῶν τοῦτον τῆς ἀμφισβητήσεως καὶ ὑμᾶς τοῦ κυρίου γενέσθαι ὄντινα δεῖ κληρονόμον καταστήσασθαι τῶν Φιλοκλήμονος· καὶ ἐν μᾶ ψήφῳ καὶ ἐνὶ ἀγῶνι οἶεται ἀδελφοὺς καταστήσειν ἐκείνῳ τοὺς οὐδὲν προσήκοντας, καὶ τὸν κλῆρον ἀνεπίδικον ἔξειν αὐτός, καὶ τῆς ἀδελφῆς τῆς ἐκείνου κύριος γενήσεσθαι, καὶ τὴν διαθήκην ἄκυρον ποιήσειν. πολλῶν δὲ καὶ δεινῶν ὄντων ἃ διαμεμαρτύρηκεν Ἀνδροκλῆς, τοῦτ' αὐτὸ πρῶτον ἐπίδειξω ὑμῖν, ὡς διέθετο καὶ ἐποίησατο ὑὸν τουτονὶ Χαιρέστρατον. ἐπειδὴ γὰρ τῷ Φιλοκλήμονι ἐκ μὲν τῆς γυναικὸς ἧ συνώκει οὐκ ἦν παιδίον οὐδὲν, πολέμου δ' ὄντος ἐκινδύνευε καὶ ἱππεὺς στρατευόμενος καὶ τριήραρχος πολλάκις ἐκπλέων, ἔδοξεν αὐτῷ διαθέσθαι τὰ αὐτοῦ, μὴ ἔρημον καταλίπη τὸν οἶκον, εἴ τι πάθοι. τῷ μὲν οὖν ἀδελφῷ αὐτῷ, ὥπερ ἐγένεσθην, ἄμφω ἄπαιδε ἔτελευτησάτην· τοῖν δὲ ἀδελφαῖν τῇ μὲν ἑτέρᾳ, ἧ ὁ Χαιρέας συνώκει, οὐκ ἦν ἄρρεν παιδίον οὐδὲ ἐγένετο πολλὰ ἔτη συνοικούση, ἐκ δὲ τῆς ἑτέρας, ἧ συνώκει Φανόστρατος οὕτως ἦσθην ὑὼ δύο. τούτων τὸν πρεσβύτερον τουτονὶ Χαιρέστρατον ἐποίησατο ὑόν.

ἀμφισβητήσαι: να διεκδικήσει, **ἐπίδικος:** δικάσιμος, [τῷ μὲν οὖν ἀδελφῷ αὐτῷ, ὥπερ ἐγένεσθην, ἄμφω ἄπαιδε ἔτελευτησάτην: τύποι δικαίου αριθμού], **ἦσθην:** (δικαίος αριθμός) υπήρχαν.

Θέμις, η θεά της δικαιοσύνης, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

Γ.1. Να μεταφράσετε στη ν.ε. το παρακάτω χωρίο του κειμένου: «**λαχόντος δὲ τοῦ Χαιρεστράτου...ἀποστερῶν τοῦτον τῆς ἀμφισβητήσεως**».

Μονάδες 10

Γ.2. Για ποιους λόγους αποφάσισε ο Φιλοκλήμονας να υιοθετήσει παιδί; Ποιον επέλεξε να υιοθετήσει;

Μονάδες 10

Γ.3.α. «**μιᾶ ψήφῳ καὶ ἐνὶ ἀγῶνι**»: Να μεταφέρετε τις παραπάνω συνεκφορές στη γενική πτώση του ίδιου αριθμού (μονάδες 4).

Γ.3.β. «**πολλῶν δὲ καὶ δεινῶν ὄντων ἃ διαμεμαρτύρηκεν Ἄνδροκλῆς, τοῦτ' αὐτὸ πρῶτον ἐπιδείξω ὑμῖν**»: Να μεταφέρετε τα υπογραμμισμένα επίθετα, όπου βρίσκονται, στον συγκριτικό βαθμό (μονάδα 1).

Γ.3.γ. «**ἐπειδὴ γὰρ τῷ Φιλοκλήμονι ἐκ μὲν τῆς γυναικὸς ἧ συνῶκει οὐκ ἦν παιδίον οὐδέν, πολέμου δ' ὄντος ἐκινδύνευε καὶ ἱππεὺς στρατευόμενος καὶ τριήραρχος πολλάκις ἐκπλέων, ἔδοξεν αὐτῷ διαθέσθαι τὰ αὐτοῦ, μὴ ἔρημον καταλίπη τὸν οἶκον, εἴ τι πάθοι**»: Να εντοπίσετε τους ρηματικούς τύπους που βρίσκονται σε αόριστο β' και να γράψετε το β'ενικό πρόσωπο της οριστικής στον ίδιο χρόνο και στην ίδια φωνή (μονάδες 3). Στη συνέχεια να μεταφέρετε τον υπογραμμισμένο ρηματικό τύπο στο γ'ενικό πρόσωπο της οριστικής και της υποτακτικής στον χρόνο και στη φωνή που βρίσκεται (μονάδες 2).

Μονάδες 10

Γ.4.α.«ἐπειδὴ γὰρ τῷ Φιλοκτῆμονι ἐκ μὲν τῆς γυναικὸς ἧ συνῶκει οὐκ ἦν παιδίον οὐδέν, πολέμου δ' ὄντος ἐκινδύνευε καὶ ἱπευὲς στρατευόμενος καὶ τριήραρχος πολλάκις ἐκπλέων, ἔδοξεν αὐτῷ διαθέσθαι τὰ αὐτοῦ»: Να χαρακτηρίσετε συντακτικά όλες τις δοτικές του παραπάνω αποσπάσματος (μονάδες 3).

Γ.4.β.«καὶ ἐν μιᾷ ψήφῳ καὶ ἐνὶ ἀγῶνι οἴεται ἀδελφοὺς καταστήσειν ἐκείνῳ τοὺς οὐδὲν προσήκοντας, καὶ τὸν κλῆρον ἀνεπίδικον ἔξειν αὐτός, καὶ τῆς ἀδελφῆς τῆς ἐκείνου κύριος γενήσεσθαι, καὶ τὴν διαθήκην ἄκυρον ποιήσειν.»: Να εντοπίσετε στο παραπάνω χωρίο δύο κατηγορούμενα και να γράψετε τον ὄρο στον οποίο αναφέρονται (μονάδες 2).

Γ.4.γ.«τοῦτ' αὐτὸ πρῶτον ἐπιδείξω ὑμῖν»: Να μεταφέρετε τον ευθύ λόγο σε πλάγιο (με όλους τους δυνατούς τρόπους) με εξάρτηση από τη φράση: **Οὗτος εἶπεν** (μονάδες 5).

Μονάδες 10